

T.C.
YARGITAY
HUKUK GENEL KURULU

ESAS NO : 2016/1166
KARAR NO : 2019/576
K. TARİHİ : 16.05.2019

BELİRSİZ ALACAK DAVASI (İşçilik Alacakları)

DAVA AÇMAKTA HUKUKİ YARAR (Şartları Oluşmayan Belirsiz Alacak Davası Yönünden)

KISMİ DAVA (Şartları Oluşmayan Belirsiz Alacak Davası Yönünden)

BELİRLİ BİR ALACAĞIN KISMİ DAVA OLARAK AÇILMASI

İŞÇİLİK ALACAKLARI (Belirsiz Alacak Davası Yönünden)

KIDEM TAZMİNATI (Belirsiz Alacak Davası Yönünden)

İHBAR TAZMİNATI (Belirsiz Alacak Davası Yönünden)

İşçilik alacaklarının tahsili istemine ilişkin davada;

Direnme yolu ile Hukuk Genel Kurulu (HGK) önüne gelen uyuşmazlık,

Somut olay bakımından dava konusu edilen kıdem ve ihbar tazminatlarının belirsiz alacak olup olmadığı,

Burada varılacak sonuca göre dava konusu alacakların belirli olduğunun kabulü hâlinde davacının bu şekilde dava açmakta hukuki yararının bulunup bulunmadığı ve

Davanın kısmi dava olarak görülüp sonuçlandırılmasının mümkün olup olmadığı noktasında toplanmakta OLUP:

Davanın belirsiz alacak davası olarak açılmasına rağmen alacakların belirli olduğu sonucuna ulaşıldığından;

Somut olayda belirsiz alacak davasının koşulları bulunmamakta ise de,

alacaklarının ödenmediğini iddia eden davacının, mevcut yasal düzenlemeler karşısında dava açmaktan başka bir yolla alacağına kavuşma imkânı olmayıp, bir mahkeme kararına ihtiyaç bulunması karşısında,

eldeki davayı açmakta hukuki yararının bulunmadığını söylemek mümkün değildir.

Başka bir anlatımla alacağı olduğunu iddia eden davacının alacağının tahsili amacı ile ister kısmi, ister tam eda veya belirsiz alacak davası açmasında her zaman hukuki yararı vardır. Zira davacı davalıdan olan alacağını istemektedir.

Öyle ise, alacağın tartışmasız veya belirli olması hâlinde kısmi dava açılmayacağına ilişkin 6100 sayılı HMK'nın 109'uncu maddesinin ikinci fıkrasının yürürlükten kaldırılmış olmasından dolayı,

Belirli alacaklar için de artık kısmi dava açılması mümkün hâle geldiğine ve davacının alacaklarının bir kısmını dava ettiğinin dava dilekçesi içeriğinden anlaşılmasına başka bir anlatımla davanın kısmi dava olarak görülmesi için gerekli koşulların somut olayda bulunmasına göre,

Mahkemece dava hukuki yarar yokluğundan reddedilmeyerek bir ara kararı ile kısmi dava olarak görülüp sonuçlandırılmalıdır.fk

İK.8, 32, 37, 67, 75

82An.36

HMK.31, 33, 105, 107, 109, 110, 114, 115, 119, 297

---**YARGITAY HUKUK GENEL KURULU KARARI:** Taraflar arasındaki “*işçilik alacağı*” davasından dolayı yapılan yargılama sonunda Kayseri 2. İş Mahkemesince **davanın kısmen kabulüne** dair verilen 22.04.2014 tarihli ve 2013/519 E.- 2014/178 K. sayılı kararın temyizden incelenmesi taraf vekillerince istenilmesi üzerine

Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 19.10.2015 tarihli ve 2014/16510 E.- 2015/28942 K. sayılı kararı ile;

Davacı isteminin özeti:

Davacı vekili, müvekkilinin iş sözleşmesinin davalı işverence haklı sebep olmaksızın feshedildiğini beyanla **kıdem ve ihbar tazminatı** alacaklarının davalıdan tahsiline karar verilmesini talep etmiştir.

Davalı cevabının özeti:

Davalı vekili, dava konusu alacaklar yönünden müvekkiline husumet yöneltilemeyeceğini, davacı işçinin iş sözleşmesinin haklı sebeple feshedildiğini beyanla davanın reddine karar verilmesini talep etmiştir.

Mahkeme kararının özeti:

Mahkemece, toplanan delillere ve bilirkişi raporuna göre, davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

Temyiz:

Karar süresi içinde taraflar vekilleri tarafından temyiz edilmiştir.

Gerekçe:

Taraflar arasında öncelikle çözümlenmesi gereken uyuşmazlık, davanın belirsiz alacak davası türünde açılabilmesi için gerekli şartları taşıyıp taşımadığı noktasında toplanmaktadır.

01.10.2011 tarihinde yürürlüğe giren 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 107. maddesiyle, mülga 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda yer almayan yeni bir dava türü olarak belirsiz alacak ve tespit davası kabul edilmiştir.

6100 sayılı Kanun'un 107. maddesine göre,

"(1) Davanın açıldığı tarihte alacağın miktarını yahut değerini tam ve kesin olarak belirleyebilmesinin kendisinden beklenemeyeceği veya bunun imkânsız olduğu hâllerde, alacaklı, hukuki ilişkiyi ve asgari bir miktar ya da değeri belirtmek suretiyle belirsiz alacak davası açabilir.

(2) Karşı tarafın verdiği bilgi veya tahkikat sonucu alacağın miktarı veya değerinin tam ve kesin olarak belirlenebilmesinin mümkün olduğu anda davacı, iddianın genişletilmesi yasağına tabi olmaksızın davanın başında belirtmiş olduğu talebini artırabilir.

(3) Ayrıca, kısmi eda davasının açılabilirdiği hâllerde, tespit davası da açılabilir ve bu durumda hukuki yararın var olduğu kabul edilir."

Hükümet tasarısında yer almayan bu madde,

Türkiye Büyük Millet Meclisi Adalet Komisyonu tarafından, esasen baştan miktar veya değeri tam tespit edilemeyen bir alacakla ilgili hak arama durumunda olan kişinin, hukuk sisteminde karşılaştığı güçlüklerin bertaraf edilerek hak arama özgürlüğü çerçevesinde mümkün olduğunca en geniş şekilde korunmasının sağlanması gerekçesi üzerinde durularak ihdas edilmiş ve nihayetinde kanunlaşmıştır.

Davanın belirsiz alacak davası türünde açılabilmesi için, davanın açıldığı tarih itibariyle uyuşmazlığa konu alacağın miktar veya değerinin tam ve kesin olarak davacı tarafça belirlenememesi gereklidir. Belirleyememe hali, davacının gerekli dikkat ve özeni göstermesine rağmen miktar veya değer belirlenmesinin kendisinden gerçekten beklenilmemesi durumuna ya da objektif olarak imkansızlığa dayanmalıdır.

Madde gerekçesinde

"Alacaklının bu tür bir dava açması için, dava açacağı miktar ya da değeri tam ve kesin olarak gerçekten belirlemesi mümkün olmamalı ya da bu objektif olarak imkânsız olmalıdır. Açılacak davanın miktarı biliniyor yahut tespit edilebiliyorsa, böyle bir dava açılmaz. Çünkü, her

davada arandığı gibi, burada da hukukî yarar aranacaktır, böyle bir durumda hukukî yararın bulunduğundan söz edilemez. Özellikle, kısmî davaya ilişkin yeni hükümler de dikkate alınıp birlikte değerlendirildiğinde, baştan tespiti mümkün olan hâllerde bu yola başvurulması kabul edilemez." şeklindeki açıklamayla, alacağın belirli veya belirlenebilir nitelikte olması durumunda, belirsiz alacak davası açılarak bu davanın sağladığı imkanlardan yararlanmanın mümkün olmadığına işaret edilmiştir.

Alacağın hangi hallerde belirsiz, hangi hallerde belirli veya belirlenebilir olduğu hususunda kesin bir sınıflandırma yapılması mümkün olmayıp, her bir davaya konu alacak bakımından somut olayın özelliklerinin nazara alınarak sonuca gidilmesi gereklidir.

6100 sayılı Kanun'un 107/2. maddesinde, sorunun çözümünde yol gösterici mahiyette kriterlere yer verilmiştir. Anılan madde fıkrasında, karşı tarafın verdiği bilgi veya tahkikat sonucu alacağın miktarı veya değerinin tam ve kesin olarak belirlenebilmesinin mümkün olduğu anda davacının, iddianın genişletilmesi yasağına tâbi olmaksızın davanın başında belirtmiş olduğu talebini artırabileceği hüküm altına alınmış, madde gerekçesinde de "karşı tarafın verdiği bilgiler ve sunduğu delillerle ya da delillerin incelenmesi ve tahkikat işlemleri sonucu (örneği bilirkişi ya da keşif incelemesi sonucu)" belirlenebilme hali açıklanmıştır.

Davacının alacağının miktar veya değerini belirleyebilmesi için elinde bulunması gerekli bilgi ve belgelere sahip olmaması ve bu belgelere dava açma hazırlığı döneminde ulaşmasının da (gerçekten) mümkün olmaması ve dolayısıyla alacağın miktarının belirlenmesinin karşı tarafın elinde bulunan bilgi ve belgelerin sunulmasıyla mümkün hale geleceği durumlarda alacak belirsiz kabul edilmelidir.

Sırf taraflar arasında alacak miktarı bakımından uyuşmazlık bulunması, talep sonucunun belirlenmesinin davacıdan beklenemeyecek olması anlamına gelmez. Önemli olan objektif olarak talep sonucunun belirlenmesinin davacıdan beklenemeyecek olmasıdır (H. Pekcanitez, Belirsiz Alacak Davası, Ankara 2011, s. 45; H. Pekcanitez/O. Atalay/M. Özkes, Medeni Usul Hukuku, 14. Bası, Ankara 2013, s. 448). Sadece alacak miktarının taraflar arasında uyuşmazlık bulunması ya da tartışmalı olmasının belirsiz alacak davası açılması için yeterli sayılması halinde, neredeyse tüm davaların belirsiz alacak davası olarak kabulü gerekir ki, bu da kanunun amacına aykırıdır. Çünkü, zaten uyuşmazlık bulunduğu için dava açılmakta ve uyuşmazlık mahkeme önüne gelmektedir. Önemli olan davacının talebini belirli kılacak imkâna sahip olup olmadığıdır. Burada, alacağın belirlenebilir olması ile ispat edilebilirliğinin de ayrıca değerlendirilmesi gerektiği unutulmamalıdır. Davacının talep ettiği alacağı belirlenmesi objektif olarak mümkün, ancak belirleyebildiği alacağını ispat etmesi, kanunun öngördüğü şekilde ispatı (elindeki delillerle) mümkün değilse, burada da belirsiz alacak davası açılacağından söz edilemez. Çünkü, bir alacağın belirlenmesi ile onun ispatı ayrı şeylerdir. Davacı, talep konusu yaptığı alacağını çok net şekilde belirleyebilir; ancak her zaman onu ispat edecek durumda olmayabilir. Aksinin kabulü, her ispat güclüğü olan alacağı belirsiz alacağa dönüştürmek gibi hem kanunun amacına hem de genel ilkelere aykırı bir durumu ortaya çıkartabilir.

Alacağın miktarının belirlenebilmesinin, tahkikat aşamasında yapılacak delillerin incelenmesi, bilirkişi incelemesi veya keşif gibi sair işlemlerin yapılmasına bağlı olduğu durumlarda da belirsiz alacak davası açılabilmesi kabul edilmelidir. Ne var ki, bir davada bilirkişi incelemesine gidilmesi belirsiz alacak davasının açılabilmesi için yeterli değildir. Bir davada

belirli bir kişiye başvurulmasına rağmen davacı dava açarken alacak miktarını belirleyebiliyorsa, belirsiz alacak davası açılmaz (C. Simil, Belirsiz Alacak Davası, I. Bası, İstanbul 2013, s. 225).

Kategorik olarak, belirli bir tür davanın veya belirli kişilerin açtığı davaların baştan belirli veya belirsiz alacak davası olduğundan da söz edilemez. Belirsiz alacak davası, bu davaya ilişkin ölçütlerin somut olaya uygulanarak belirlenmesi gerekir.

Hakime alacak miktarının tayin ve tespitinde takdir yetkisi tanındığı hallerde (Örn: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu md 50, 51,56), hakimın kullanacağı takdir yetkisi sonucu alacak belirli hale gelebileceğinden, davacının davanın açıldığı tarih itibarıyla alacağın miktarını yahut değerini tam ve kesin olarak belirleyebilmesinin imkansız olduğu kabul edilmelidir. Örneğin, iş hukuku uygulamasında, Yargıtayca, fazla çalışma, hafta tatili, ulusal bayram ve genel tatil ücreti alacaklarının yazılı belgelere ve işyeri kayıtlarına dayanmayıp, tanık anlatımlarına dayanması halinde, hesaba esas alınan süre ve alacağın miktarı nazara alınarak takdir edilecek uygun oranda takdiri indirim yapılması gerekliliği kabul edilmektedir. Bu halde, tanık anlatımlarına dayanılarak hesaplanan alacak miktarından hakimın takdir yetkisine bağlı olarak yapılacak indirim oranı baştan belirli olmadığından, alacak belirsiz kabul edilmelidir.

6100 sayılı Kanun ile birlikte, yukarıda belirtilen çerçevede belirsiz alacak davası açma imkanı tanınarak belirsiz alacaklar bakımından hak arama özgürlüğü genişletilmiş; bununla bağlantılı olarak da hukuki yarar bulunmadan kısmi dava açma imkanı sınırlandırılmakla birlikte, tamamen kaldırılmamıştır.

Zaman zaman, 6100 sayılı Kanun ile birlikte kabul edilen belirsiz alacak davası ile kısmi davaya ilişkin yeni düzenlemedeki sınırın tam olarak tespit edilemediği, birinin diğeri yerine kullanıldığı görülmektedir. Oysa bu iki davanın amacı ve niteliği ayrıdır. Alacak, belirli veya belirlenebilir ise, belirsiz alacak davası açılmaz; ancak şartları varsa kısmi dava açılması mümkündür.

Bu noktada şu da açıklığa kavuşturulmalıdır ki, şartları bulunmadığı halde dava dilekçesinde davanın belirsiz alacak davası olarak açıldığı durumda davacıya herhangi bir süre verilmeden hukuki yarar yokluğundan davanın reddi yoluna gidilmelidir. Çünkü, alacağın belirlenebilmesi mümkün iken, böyle bir davanın açılmasına Kanun izin vermemiştir. Böyle bir durumda, belirsiz alacak davası açmakta hukuki yarar yokluğundan dava reddedilmeli, ek bir süre verilmemelidir.

Zira, burada talep açıktır, bu sebeple 6100 sayılı Kanun'un 119/1-ğ. maddesinin uygulanarak süre verilmesi mümkün değildir; aslında açılmaması gerektiği halde belirsiz alacak davası açılmış olduğundan, bu konudaki eksiklik de süre verilerek tamamlanamayacağından, dava hukuki yarar yokluğundan reddedilmelidir.

Buradaki hukuki yarar, sonradan tamamlanacak nitelikte bir hukuki yarar değildir. Çünkü, dava açıldığında o sırada mevcut olmayan hukuki yarar, bunun da açıkça mahkemece bilindiği bir durumda, tamamlanacak bir hukuki yarar değildir. Aksinin kabulü, aslında açık olan talep sonucunun süre verilerek davacı tarafından değiştirilmesi ve bulunmayan hukuki yararın sağlanması için davacıya ek imkan sağlanması anlamına gelecektir ki, buna usûl bakımından imkan yoktur, böyle bir durum taraflar arasındaki eşitlik ilkesine de aykırı olacaktır (H. Pekcanitez/O. Atalay/M. Özekes, Medeni Usul Hukuku, 14. Bası, Ankara 2013, s. 454).

Bunun yanında, şayet açılan davada asgari bir miktar gösterilmişse ve bunun alacağın bir bölümü olduğu anlaşılmakla birlikte, belirsiz alacak davası mı yoksa belirli alacak olmakla birlikte kısmi dava mı olduğu anlaşılamıyorsa, bu durumda 6100 sayılı Kanun'un 119/1-ğ. maddesinin aradığı şekilde açıkça talep sonucu belirtilmemiş olacaktır.

Talep, talep türü ve davanın niteliği açıkça anlaşılamıyorsa, talep muğlaksa, aynı Kanun'un 119/2 maddesi gereğince, davacıya bir haftalık kesin süre verilerek talebinin belirsiz alacak davası mı, yoksa kısmi dava mı olduğunun belirtilmesi istenmelidir. Verilen bu süreden sonra, davacının talebini açıklamasına göre bir yol izlenmelidir. Eğer talep, davacı tarafından belirsiz alacak davası şeklinde açıklanmış olmakla birlikte, gerçekte belirsiz alacak davası şartlarını taşımıyorsa, o zaman yukarıdaki şekilde hareket edilmeli, hukuki yarar yokluğundan dava reddedilmelidir. Açıklamadan sonra talep belirsiz alacak davası şartlarını taşıyorsa, bu davanın sonuçlarına göre, talep kısmi davanın şartlarını taşıyorsa da kısmi davanın sonuçlarına göre dava yürütülerek karar verilmelidir (Dairemizin 31.12.2012 tarih 2012/30463 esas 2012/30091 karar sayılı kararı).

6100 sayılı Kanun'un 110. maddesinde düzenlenen, davacının aynı davalıya karşı birbirinden bağımsız birden fazla asli talebini aynı dava dilekçesinde ileri sürmesi olarak tanımlanan davaların yığılması (objektif dava birleşmesi) halinde, talep sayısı sayısı kadar dava bulunduğu kabul edildiğinden ve aynı Kanun'un 297/2. maddesi uyarınca da her bir talep bakımından ayrı ayrı hüküm verilmesi gerektiğinden, bu durumda da dava dilekçesinde ileri sürülen taleplerin belirsiz alacak olup olmadığının her bir talep bakımından ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekecektir.

Tüm bu açıklamalar sonucunda şunu belirtmek gerekir ki, İş hukukundan kaynaklanan alacaklar bakımından baştan belirli veya belirsiz alacak davası şeklinde belirleme yapmak kural olarak doğru ve mümkün değildir. Bu sebeple iş hukukunda da belirsiz alacak davasının açılabilmesi, bu davanın açılması için gerekli şartların varlığına bağlıdır. Eğer bu şartlar varsa, iş hukukunda da belirsiz alacak davası açılabilir, yoksa açılmaz.

Yukarıda yapılan açıklamalar ışığında eldeki davaya konu somut olayın özellikleri dikkate alınarak belirsiz alacak davası yönünden yapılan değerlendirmede;

Davanın belirsiz alacak davası olarak açıldığı şüphesizdir.

Uyuşmazlık konusu kıdem ve ihbar tazminatı alacakları bakımından, talep içeriğinden açıkça anlaşıldığı üzere, davacı çalışma süresini ve en son ödenen ücreti belirleyebilmektedir. Bu halde dava konusu talepler belirsiz alacak davasına konu edilemez.

Dava konusu edilen alacakların gerçekte belirlenebilir alacak olmaları ve belirsiz alacak davasına konu edilemeyecekleri anlaşılmakla, hukuki yarar yokluğundan davanın reddi gerekirken yazılı şekilde esasa girilerek karar verilmesi hatalı olup, bozmayı gerektirmiştir..."

gerekçesiyle bozularak dosya yerine geri çevrilmekle yeniden yapılan yargılama sonunda mahkemece önceki kararda direnilmiştir.

HUKUK GENEL KURULU KARARI

Hukuk Genel Kurulunca incelenerek direnme kararının süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki belgeler okunduktan sonra gereği görüldü:

Dava, işçilik alacaklarının tahsili istemine ilişkindir.

Davacı vekili, müvekkilinin davalıya ait iş yerinde 26.07.2006-15.03.2013 tarihleri arasında *tanzim ve tanıtım görevlisi* olarak çalıştığını,

15.03.2013 tarihinde tanıtım işlerinin dava dışı Ekom Araştırma ve Tanıtım Hizmetleri Dış Ticaret A.Ş. 'ye devredildiği, artık bu şirkette çalışacağı,

hak ettiği kıdem ve ihbar tazminatlarının ödeneceği belirtilmek sureti ile iş sözleşmesinin feshedildiğini,

bir süre işe devam eden müvekkiline bir takım belgeler imzalatılmak istendiğini, tazminatlarını almadan bu belgeleri imzalamayacağını belirtmesi üzerine uygulanan baskı nedeni ile işi bırakmak zorunda kaldığını,

işe asgari ücretle başladığını, işten ayrıldığında da asgari ücret almakta olduğunu ileri sürerek, kıdem ve ihbar tazminatlarının davalıdan tahsilini talep ve dava etmiştir.

Davalı şirket vekili, davacının müvekkili şirkette 26.07.2006-15.03.2013 tarihleri arasında çalıştığını, davacının yaptığı işi de kapsar şekilde tanıtım işinin dava dışı Ekom...A.Ş. 'ye devredildiğini, 15.03.2013 tarihinde davacının da imzaladığı işçi devir sözleşmesi ile dava dışı bu şirkete devredildiğini, 12.04.2013 tarihine kadar Ekom ...A.Ş. 'de çalıştığını, bu şirketçe iş sözleşmesinin devamsızlık nedeni ile feshedildiğini belirterek davanın reddini istemiştir.

Mahkemece, davacının 26.07.2006 tarihinde davalı iş yerinde çalışmaya başladığı, 15.03.2013 tarihinde iş yeri ve işçinin alt işverene devredildiği,

davacının 12.04.2013 tarihinde çalışmasının sona erdiği, iş sözleşmesinin kıdem tazminatı ödenmesini gerektirir şekilde son bulduğu gerekçesi ile kıdem tazminatı isteminin kabulüne, ihbar tazminatı talebinin reddine karar verilmiştir.

Taraf vekillerinin temyizi üzerine karar, **Özel Dairece** yukarıda başlık bölümünde açıklanan nedenlerle bozulmuştur.

Mahkemece, fabrika, atölye gibi kayıt tutulmayan ya da az tutulan yerlerde elden, bankadan, eksik veya fazla ödemeler, sigorta bildirimleri, sosyal hakların verilip verilmemesi gibi durumlar karşısında ücretin ne olduğunun bile anlaşılamadığı, resmi ve fiili rakamların %99 oranında farklılık arzettiği, işçinin net-brüt ücreti, giydirilmiş ücreti, vergileri bilmesinin mümkün olmadığı, bu hesabı işverenin uzman görevlileri dışında sadece bilirkişilerin yapabildiği, öte yandan girdi-çıktılar, eksik veya geç bildirimler, devamsızlık ve sair nedenlerle işe giriş-çıkış tarihlerinin de belirsiz hâle geldiği, bu nedenlerle alacağın miktarını belirlemesinin işçiden beklenemeyeceği, elinde bilgi ve belge bulunmayan işçi açısından ispat edilebilirlik ile belirlenebilirlik arasındaki farkın pratikte bir önemi bulunmadığı, **ayrıca** davaların yığılması kapsamında bazı alacakların belirsiz alacak davasına konu edilebilecekleri, bazılarının belirsiz alacak olmadığına ilişkin Özel Daire kabulünün kendi içinde çelişki oluşturduğu, yine alacağın belirlenebilir olmasının hakkın özü, haklılık, hak sahibi olma gibi davacının üstün yararını ortadan kaldırmayacağı, hakkı ve alacağı olduğunu

düşünen davacının hukuki yararının mevcut olduğunun kabul edilmesi gerektiği, usule yönelik kabullerin hukuki yararı ortadan kaldırmayacağı gerekçesi ile önceki hükümde direnilmiştir.

Direnme kararı davalı vekili tarafından temyiz edilmiştir.

Direnme yolu ile Hukuk Genel Kurulu (HGK) önüne gelen uyuşmazlık, somut olay bakımından dava konusu edilen kıdem ve ihbar tazminatlarının belirsiz alacak olup olmadığı, burada varılacak sonuca göre dava konusu alacakların belirli olduğunun kabulü hâlinde davacının bu şekilde dava açmakta hukuki yararının bulunup bulunmadığı ve davanın kısmi dava olarak görülüp sonuçlandırılmasının mümkün olup olmadığı noktasında toplanmaktadır.

Hukuk Genel Kurulunda yapılan görüşmeler sırasında öncelikle dava konusu edilen alacakların belirsiz alacak olup olmadığı hususu tartışılıp değerlendirilmiştir.

Uyuşmazlığın çözümü için belirsiz alacak davası üzerinde durmak gerekir.

01.10.2011 tarihinde yürürlüğe giren 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (6100 sayılı HMK/6100 sayılı Kanun) 107'nci maddesiyle mülga 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda (1086 sayılı Kanun/HUMK) yer almayan yeni bir dava türü olarak belirsiz alacak ve tespit davası kabul edilmiştir.

6100 sayılı Kanun'un 107'nci maddesinde yer alan;

"1-Davanın açıldığı tarihte alacağın miktarını yahut değerini tam ve kesin olarak belirleyebilmesinin kendisinden beklenemeyeceği veya bunun imkânsız olduğu hâllerde, alacaklı, hukuki ilişkiyi ve asgari bir miktar ya da değeri belirtmek suretiyle belirsiz alacak davası açabilir.

2-Karşı tarafın verdiği bilgi veya tahkikat sonucu alacağın miktarı veya değerinin tam ve kesin olarak belirlenebilmesinin mümkün olduğu anda davacı, iddianın genişletilmesi yasağına tabi olmaksızın davanın başında belirtmiş olduğu talebini artırabilir.

3-Ayrıca, kısmi eda davasının açılabilirdiği hâllerde, tespit davası da açılabilir ve bu durumda hukuki yararın var olduğu kabul edilir."

şeklindeki hüküm ile belirsiz alacak davası düzenlenmiştir.

Hükümet tasarısında yer almayan bu madde,

Türkiye Büyük Millet Meclisi Adalet Komisyonu tarafından esasen baştan miktar veya değeri tam tespit edilemeyen bir alacakla ilgili hak arama durumunda olan kişinin, hukuk sisteminde karşılaştığı güçlüklerin bertaraf edilerek hak arama özgürlüğü çerçevesinde mümkün olduğunca en geniş şekilde korunmasının sağlanması gerekçesi ile ihdas edilmiş ve kanunlaşmıştır.

Davanın belirsiz alacak davası türünde açılabilmesi için, davanın açıldığı tarih itibariyle uyuşmazlığa konu alacağın miktar veya değerinin tam ve kesin olarak davacı tarafça belirlenememesi gereklidir.

Belirleyememe hâli, davacının gerekli dikkat ve özeni göstermesine rağmen, miktar veya değerin belirlenmesinin kendisinden gerçekten beklenilmemesi durumuna ya da objektif olarak imkânsızlığa dayanmalıdır.

Bu kriterler, davanın açıldığı tarihte alacağın miktarını yahut değerini tam ve kesin olarak belirleyebilmesinin;

1-Davacının kendisinden beklenememesi,

2-Bunun olanaksız olması,

3-Açıkça karşı tarafın verdiği bilgi veya tahkikat sonucu alacağın miktarı ve değerinin tam ve kesin olarak belirlenebilmesinin mümkün olması olarak belirtilmektedir.

İşçilik alacakları bakımından, dava konusu edilen alacağın belirli olup olmadığı ile ilgili olarak davanın açıldığı tarihte alacağın miktarının yahut değerinin tam ve kesin olarak belirleyebilmesinin davacıdan beklenememesi kriteri ile açıkça karşı tarafın verdiği bilgi veya tahkikat sonucu alacağın miktar ve değerinin tam ve kesin olarak belirlenebilmesinin mümkün olması kriterini birlikte değerlendirip sonuca gidilmesi gerekir.

Kural olarak kişinin alacağını belirleyebilmesi için aynı zamanda belgeye bağlama yetkisinin olması veya bu konuda belge düzenlenip kendisine verilmesi gerekir.

4857 sayılı İş Kanunu'nun 8'inci maddesinin üçüncü fıkrası ile, işverene yazılı sözleşme yapılmayan hâllerde en geç iki ay içinde genel ve özel çalışma koşullarını, günlük ya da haftalık çalışma süresini, temel ücreti ve varsa ücret eklerini, ücret ödeme dönemini, süresi belirli ise sözleşmenin süresini, fesih hâlinde tarafların uymak zorunda oldukları hükümleri gösteren yazılı bir belgeyi işçiye verme yükümlülüğü getirilmiştir.

Kanunun 32/2'nci maddesi ile, ücret, prim, ikramiye ve bu nitelikteki her çeşit istihkakın kural olarak Türk parası ile iş yerinde veya özel olarak açılan bir banka hesabına ödeneceği, çalıştırdığı işçilerin söz konusu alacaklarını özel olarak açılan banka hesapları vasıtasıyla ödeme zorunluluğuna tabi tutulan işverenler veya üçüncü kişilerin özel olarak açılan banka hesapları dışında bu alacakları ödeyemeyeceği belirtilmiştir.

4857 sayılı İş Kanunu'nun 37'nci maddesi ile, işverene iş yerinde veya bankaya yaptığı ödemelerde işçiye ücret hesabını gösterir imzalı veya iş yerinin özel işaretini taşıyan bir pusula verme yükümlülüğü hükme bağlanmıştır. Söz konusu pusulada ödemenin günü ve ilişkin olduğu dönem ile fazla çalışma, hafta tatili, bayram ve genel tatil ücretleri gibi asıl ücrete yapılan her çeşit eklemeler tutarının ve vergi, sigorta primi, avans mahsubu, nafaka ve icra gibi her çeşit kesintilerin ayrı ayrı gösterilmesi zorunluluğu hüküm altına alınmıştır.

Kanunun 67'nci maddesinde, günlük çalışmanın başlama ve bitiş saatleri ile dinlenme saatlerinin iş yerlerinde işçilere duyurulacağı;

75'inci maddesinde ise, işverene çalıştırdığı her işçi için işçinin kimlik bilgilerinin yanında, İş Kanunu ve diğer kanunlar uyarınca düzenlemek zorunda olduğu her türlü belge ve kayıtları saklamak ve bunları istendiği zaman yetkili memur ve mercilere göstermek zorunda olduğu bir özlük dosyası düzenlemesi gerektiği yükümlülükleri getirilmiştir.

Söz konusu düzenlemelere bakıldığında işçi işveren arasındaki iş ilişkisinde belgeye bağlama görev ve yetkisinin işçide değil, işverende olduğu görülmektedir.

İş sözleşmesinde iş görme edimini yerine getiren ve belge düzenleme yetkisi ve yükümlülüğü bulunmayan işçinin, alacaklarını belirleyebilmesi için işveren tarafından düzenlenen kanuna uygun belgelere ihtiyacı vardır. Diğer yandan iş ilişkisindeki alacak kalemlerinin

hesaplanmasında çıplak ücret ya da giydirilmiş ücrete göre hesaplanan farklı alacak türleri bulunmaktadır. Örneğin kıdem tazminatı, giydirilmiş ücretten hesaplanırken, diğer işçilik alacakları (fazla çalışma, hafta tatili, yıllık ücretli izin alacakları gibi) çıplak ücretten hesaplanmaktadır.

Giydirilmiş ücrete, işçinin asıl ücretine ek olarak sağlanan para veya para ile ölçülebilen menfaatler de dâhil edilmektedir. Özellikle ücrete dâhil edilecek menfaatlerin iş yerinde süreklilik arz edip arz etmediği de çoğunlukla taraflar arasında tartışma konusu edilmektedir. Bu nedenle eğitim düzeyi ve sosyal durumları birbirinden farklı olan işçilerin alacağını tam ve kesin olarak belirleyebilmelerini beklemek mümkün değildir. Bunun için yukarıda bahsedilen iki kriter birlikte değerlendirilerek, dava konusu edilen işçilik alacağının belirli olup olmadığına karar verilmesi gerekmektedir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 17.12.2012 tarihli ve 2012/9-838 E.- 2012/715 K. sayılı kararında belirtildiği üzere, işçilik alacaklarının özelliği dikkate alınarak alacakların belirli olduğunu söylemek mutlak olarak doğru olmadığı gibi aksinin kabulü de doğru değildir. Aynı şekilde bu nedenle talep konusu işçilik alacaklarının belirli olup olmadığının somut olayın özelliğine göre değerlendirilmesi ve sonuca gidilmesi daha doğru olacaktır.

Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun

17.06.2015 tarihli ve 2015/22-1156 E.-2015/1598 K.,

22.06.2016 tarihli ve 2016/22-874 E.-2016/824 K.,

17.01.2018 tarihli ve 2016/22-2177 E.-2018/29 K.,

17.01.2018 tarihli ve 2016/22-2181 E.-2018/24 K,

07.03.2018 tarihli ve 2014/22-2350 E.-2018/439 K.,

14.03.2018 tarihli ve 2015/22-186 E.-2018/479 K. ile

28.03.2018 tarihli ve 2015/22-127 E.-2018/559 K. sayılı kararlarında da aynı ilkeler kabul edilmiştir.

Öte yandan işçilik alacaklarının belirsiz alacak davasına konu olup olamayacağı konusunda Yargıtay'ın iş davalarına bakan 7, 9 ve 22. Hukuk Daireleri ile Hukuk Genel Kurulu içtihatları arasında ortaya çıkan farklılığın giderilmesi için **Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulunca yapılan değerlendirme sonucunda 15.12.2017 tarihli ve 2016/6 E.-2017/5 K. sayılı kararı ile** "İşçilik alacaklarının çok çeşitli tür, nitelik ve kapsamda olması, somut olayın özelliklerine göre oldukça değişkenlik göstermesi, hatta aynı tür işçilik alacaklarında dahi somut olayın özellikleri itibarıyla işçilik alacaklarının belirsiz alacak davasına konu olup olamayacağı konusunda soyut ve genel nitelikte, her bir olayda geçerli olacak ölçüde bir karar alınamayacağından, içtihadı birleştirmeye gerek olup olmadığı" ön sorun olarak tartışılmış ve sonuç olarak içtihadı birleştirmeye gerek olmadığı yönünde karar verilmiştir.

Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde;

İş sözleşmesinin haksız olarak feshedildiğini ileri sürerek kıdem ve ihbar tazminatlarının davalıdan tahsilini talep eden davacı vekilinin dava dilekçesinde hizmet süresini kesin ve

net bir biçimde belirttiği ayrıca müvekkilinin asgari ücret aldığını beyan ettiği, işçiye aynı ya da nakdi olarak sağlanan herhangi bir sosyal yardımdan söz etmediği görülmektedir.

Hükme esas alınan bilirkişi raporunda da Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) kayıtlarındaki hizmet süresi esas alınarak asgari ücret üzerinden alacakların hesaplandığı, çıplak ücrete aynı ya da nakdi herhangi bir sosyal yardım eklenmediği anlaşılmaktadır.

Şu hâlde davacının dava açarken dava konusu alacakların miktarını belirleyebilmesi için uhdesinde gerekli veri ve bilgilerin bulunduğu kabul etmek gerekir.

Hâl böyle olunca dava konusu edilen alacakların belirsiz alacak olmadığı açıktır.

Hukuk Genel Kurulunca davacının belirsiz alacak davası ile talep ettiği kıdem ve ihbar tazminatlarının miktarını belirleyebilmesi için dava açarken elinde gerekli bilgi ve verilerin bulunduğu, bu nedenle bu alacakların belirsiz alacak olmadığı oy birliği ile kabul edildikten sonra, uyuşmazlık konusu alacakların belirli olduğu hâlde belirsiz alacak davasına konu edilmesi karşısında, davacının bu şekilde dava açmakta hukuki yararının bulunup bulunmadığı ve davanın kısmi dava olarak görülüp sonuçlandırılmasının mümkün olup olmadığı hususu tartışılmıştır.

Bu hususların değerlendirilmesi için kısmi dava, dava şartları, dava dilekçesinde bulunması gereken unsurlar, hukuki yarar, hâkimin davayı aydınlatma ödevi, hâkimin Türk hukukunu resen uygulama ödevi, usul ekonomisi ve mahkemeye erişim hakkı kavramları üzerinde kısaca durmak gerekir.

I-Kısmi dava:

Alacağın yalnızca bir bölümü için açılan davaya kısmi dava denir. Bir davanın kısmi dava olarak nitelendirilebilmesi için, alacağın tümünün aynı hukuki ilişkiden doğmuş olması ve alacağın şimdilik belirli bir kesiminin dava edilmesi gerekir. Diğer bir söyleyişle, bir alacak hakkında daha fazla bir miktar için tam dava açma imkânı bulunmasına rağmen, alacağın bir kesimi için açılan davaya, kısmi dava denir. Kısmi dava açılabilmesi için talep konusunun bölünebilir olması gerekli olup, açılan davanın kısmi dava olduğunun dava dilekçesinde açıkça yazılması gerekmez. Dava dilekçesindeki açıklamalardan davacının alacağının daha fazla olduğu anlaşılıyor ve istem bölümünde "fazlaya ilişkin haklarını saklı tutması" ya da "alacağın şimdilik şu kadarını dava ediyorum" şeklinde bir ifadeye yer verilmiş ise, bu husus, davanın kısmi dava olarak kabulü için yeterli sayılmaktadır (Pekcanıtez, H.: Medeni Usul Hukuku, C.II, 15. baskı, İstanbul 2017, s.1000).

1086 sayılı HMUK`da açıkça kısmi dava düzenlenmediği hâlde, söz konusu Kanun`un yürürlükte olduğu dönemde de kısmi dava açılması mümkün bulunmaktaydı. Çünkü, alacak hakkının bir bölümünün dava edilip geriye kalan kısmının ikinci bir dava ile istenmesini engelleyen bir hüküm bulunmamaktaydı.

Kısmi dava, 6100 sayılı HMK`nın 109`uncu maddesinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Anılan maddenin birinci fıkrasında; talep konusunun niteliği itibarıyla bölünebilir olduğu durumlarda, sadece bir kısmının da dava yoluyla ileri sürülebileceği hükme bağlanmıştır. İkinci fıkrasında ise, talep konusunun miktarı, taraflar arasında tartışmasız veya açıkça belirli ise kısmi dava açılmayacağı belirtilmiştir. Ancak 109`uncu maddenin ikinci fıkrası 01.04.2015 tarihli ve 6444 sayılı Kanun`un 4`üncü maddesi ile yürürlükten kaldırıldığından artık talep konusunun taraflar

arasında tartışmasız veya belirli olması hâlinde de kısmi dava açılması mümkün hâle gelmiştir.

II-Dava şartları:

Dava şartları, mahkemenin davanın esası hakkında yargılama yapabilmesi için gerekli olan unsurlardır. Diğer bir anlatımla, dava şartları dava açılabilmesi için değil, mahkemenin davanın esasına girebilmesi için aranan kamu düzeni ile ilgili zorunlu koşullardır.

Mahkeme hem davanın açıldığı tarihte hem de yargılamanın her aşamasında dava şartlarının bulunup bulunmadığını kendiliğinden araştırıp inceler ve bu konuda tarafların istem ve beyanları ile bağlı değildir. Dava şartlarının davanın açıldığı tarih itibarıyla bulunmaması ya da bu şartlardan birinin yargılama aşamasında ortadan kalktığının öğrenilmesi durumunda mahkemece mesmu (dinlenebilir) olmadığı gerekçesiyle davanın reddedilmesi gerekir.

6100 sayılı HMK'nın 114'üncü maddesinde;

"Dava şartları şunlardır:

- a) Türk mahkemelerinin yargı hakkının bulunması.
- b) Yargı yolunun caiz olması.
- c) Mahkemenin görevli olması.
- ç) Yetkinin kesin olduğu hâllerde, mahkemenin yetkili bulunması.
- d) Tarafların, taraf ve dava ehliyetine sahip olmaları; kanuni temsilin söz konusu olduğu hâllerde, temsilcinin gerekli niteliğe sahip bulunması.
- e) Dava takip yetkisine sahip olunması.
- f) Vekil aracılığıyla takip edilen davalarda, vekilin davaya vekâlet ehliyetine sahip olması ve usulüne uygun düzenlenmiş bir vekâletnamesinin bulunması.
- g) Davacının yatırması gereken gider avansının yatırılmış olması.
- ğ) Teminat gösterilmesine ilişkin kararın gereğinin yerine getirilmesi.
- h) Davacının, dava açmakta hukuki yararının bulunması.
- ı) Aynı davanın, daha önceden açılmış ve hâlen görülmekte olmaması.
- i) Aynı davanın, daha önceden kesin hükme bağlanmamış olması.

(2) Diğer kanunlarda yer alan dava şartlarına ilişkin hükümler saklıdır." düzenlemesi yer almaktadır.

Bu hükme göre, dava şartlarından bazıları olumlu (davanın açılması sırasında var olması gerekli), bazıları ise olumsuz (davanın açılması sırasında bulunmaması gereken) şartlardır.

HMK'nın 115'inci maddesinin ikinci fıkrasına göre ise "Mahkeme, dava şartı noksanlığını tespit ederse davanın usulden reddine karar verir. Ancak, dava şartı noksanlığının giderilmesi mümkün ise bunun tamamlanması için kesin süre verir. Bu süre içinde dava şartı noksanlığı giderilmemişse davayı dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddeder". Bu düzenleme

gereğince, eksik olan bir dava şartı, belirli bir süre verilerek giderilebilecek ise, hâkim tarafından eksikliğin giderilmesi için kesin süre verilmesi gerekir. Bu süre içinde dava şartı eksikliği tamamlanmaz ise dava, dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddedilmelidir.

115`inci maddenin üçüncü fıkrasına göre ise,

"Dava şartı noksanlığı, mahkemece, davanın esasına girilmesinden önce fark edilmemiş, taraflarca ileri sürülmemiş ve fakat hüküm anında bu noksanlık giderilmişse, başlangıçtaki dava şartı noksanlığından ötürü, dava usulden reddedilemez".

Dava dilekçesinde bulunması gereken unsurlar HMK`nın 119`uncu maddesinde düzenlenmiştir.

Bu kapsamda maddenin (1) fıkrasının birinci bendi uyarınca, dava dilekçesinde;

- a) Mahkemenin adı.
- b) Davacı ile davalının adı, soyadı ve adresleri.
- c) Davacının Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası.
- ç) Varsa tarafların kanuni temsilcilerinin ve davacı vekilinin adı, soyadı ve adresleri.
- d) Davanın konusu ve malvarlığı haklarına ilişkin davalarda, dava konusunun değeri.
- e) Davacının iddiasının dayanağı olan bütün vakıaların sıra numarası altında açık özetleri.
- f) İddia edilen her bir vakıanın hangi delillerle ispat edileceği.
- g) Dayanılan hukuki sebepler.
- ğ) Açık bir şekilde talep sonucu.
- h) Davacının, varsa kanuni temsilcisinin veya vekilinin imzası, bulunması gerekir.

Bu unsurların bir kısmı dava dilekçesinde mutlaka bulunması gereken zorunlu unsurlardır. Bazıları ise dava dilekçesinde bulunması zorunlu olmayan, ihtiyari niteliktedir. Zorunlu unsurlar davanın temelini oluşturur; bunlar hukuki güvenlik ve açıklığı sağladığından kamu yararı amacı taşır. Hâkimin tarafların talebine ve uyuşmazlığın esasına uygun inceleme yaparak karar vermesini temin etmesi yanında davalının da etkili savunma yapmasına hizmet etmek sureti ile onun menfaatini korur.

Öte yandan 119`uncu maddenin ikinci fıkrası uyarınca

" Birinci fıkranın (a), (d), (e), (f) ve (g) bentleri dışında kalan hususların eksik olması hâlinde, hâkim davacıya eksikliği tamamlaması için bir haftalık kesin süre verir. Bu süre içinde eksikliğin tamamlanmaması hâlinde dava açılmamış sayılır".

Şu hâlde mahkemenin adı, dava konusu ve değeri, vakıalar, deliller ve hukuki sebepler dışında kalan unsurlardan herhangi birinin eksik bırakılmış, yazılmamış olması durumunda, hâkim tarafından verilen bir haftalık kesin süre içerisinde eksikliğin tamamlanmadığı takdirde davanın açılmamış sayılmasına karar verilecektir.

III-Hukuki yarar (menfaat):

Medeni usul hukukunda hukuki yarar, mahkemede bir davanın açılabilmesi için, davacının bu davayı açmakta ve mahkemeden hukuksal korunma istemekte bir çıkarının bulunması gerektiğine ilişkin ilke anlamına gelir. Davacının davayı açtığı tarih itibariyle dava açmakta hukuk kuralları tarafından haklı bulunan (korunan) bir yararı olmalı, hakkını elde edebilmesi için mahkeme kararına ihtiyacı bulunmalıdır.

6100 sayılı Kanun'un sözü edilen maddesinin gerekçesinde de

"...Maddenin birinci fıkrasının (h) bendinde ise davacının dava açmakta hukukî yararının bulunmasının bir dava şartı olduğu hususu açıkça vurgulanmıştır. Burada sözü edilen hukukî yarardan maksat, davacının sübjektif hakkına hukukî korunma sağlanması hususunda mahkemeye başvurmasında hâli hazırda hukuken korunmaya değer bir yararının bulunmasıdır. Bir başka ifadeyle, davacı hakkına kavuşmak için, hâli hazırda mahkeme kararına muhtaç bir konumda değilse onun hukukî yararının bulunduğundan söz etmek mümkün değildir..." yönünde açıklamalar yer verilmiştir.

Öte yandan bu yararın "hukuki ve meşru", "doğrudan ve kişisel", "doğmuş ve güncel" olması da gerekir (Hanağası, E.: Davada Menfaat, Ankara 2009, s.135).

Hukuki yarar dava şartlarından olup 6100 sayılı HMK'nın 114'üncü maddesine göre, davacının dava açmakta hukuken korunmaya değer bir yararının bulunması gerekir. Bu şart, dava konusuna ilişkin genel dava şartlarından biri olup, davanın esası hakkında inceleme yapılabilmesi ve esas hakkında hüküm verilebilmesi için varlığı gerekli olduğundan, olumlu dava şartları arasında sayılmaktadır. Bu nedenle menfaate, davanın dinlenebilmesi (mesmu olması, kabule şayan olması) şartı da denilmektedir (Hanağası, s.19-21).

Bir davada, menfaat (hukuki yarar) ilkesinin dava şartı olarak gözetilmesinin, yargılamanın amacına ve usul ekonomisi ilkesine uygun olacağı her türlü duraksamadan uzaktır.

Bu ilkeden hareketle bir davada hukuki menfaatin bulunup bulunmadığı mahkemece, tarafların dava dosyasına sunduğu deliller, olay veya olgular çerçevesinde yargılamanın her aşamasında ve kendiliğinden gözetilmelidir. Böylelikle kişilerin haksız davalar açmak suretiyle dava hakkını kötüye kullanmasına karşı bir güvence de sağlanmış olmaktadır (Pekcanitez, s.946-949).

Nitekim aynı görüş Hukuk Genel Kurulunun

24.11.1982 tarihli ve 1982/7-1874 E.-1982/914 K.;

05.06.1996 tarihli ve 1996/18-337 E.-1996/542 K.;

10.11.1999 tarihli ve 1999/1-937 E.-1999/946 K.;

25.05.2011 tarihli ve 2011/11-186 E. 2011/352 K. ve

01.02.2012 tarihli 2011/10-642 E.-38 K. sayılı kararlarında da benimsenmiştir.

Koşulları oluşmadığı hâlde belirli alacağın belirsiz alacak davasına konu edilmesi durumunda, davacının belirsiz alacak davası açmakta hukuki yararının bulunup bulunmadığı konusunda doktrinde de farklı görüşler olduğu görülmektedir.

Hanağası'na göre, "...Menfaatin de dahil olduğu dava şartları davanın açılabilmesi için değil, mahkemenin davanın esası hakkında incelemede bulunabilmesi için gerekli olan şartlardır.

Buna bağılı olarak, bir görüşün ifade ettiğı gibi, dava şartlarının (ve dolayısıyla menfaatin) davanın geçerliliğinin bağılı olduğı şartlar olduğunu söylemek mümkündür. Bu nedenle, dava açmaktaki menfaatin yokluğu, usuli işlemin doğumuna engel olmaz, başka bir anlatımla, dava açmakta menfaatin varlığı yargılama hukuki ilişkisinin varlık şartı değıl, "mevcut bir usuli ilişkinin geçerlilik şartı, yani esas hakkında hüküm verilebilme şartı"dır. Gerçekten menfaat olmadan açılan dava da açılmış (var) sayılır, yani derdesttir. Ancak mahkeme bu davanın açılmasında menfaatin bulunmadığını tespit edince, davanın esası hakkında inceleme yapamaz; davayı dava şartı yokluğundan usulden reddetmekle yükümlüdür...Davacının davada menfaati olup olmadığı da kural olarak davanın açıldığı tarihe göre belirlenecektir. Bu nedenle davacının menfaati kural olarak davanın açıldığı tarihte var olmalıdır. Aksi hâlde davacının açtığı bu dava, kabule şayan değıldir ve davanın menfaat yokluğu nedeniyle esası incelenmeksizin usulden reddi gerekir. Hemen belirtelim ki, hâkimin eksik olan menfaatin tamamlanması için bir süre vermesi söz konusu olamaz. Çünkü menfaat eksikliği, belli bir süre verilerek giderilebilecek türde bir dava şartı değıldir (Hanağası, s. 21 ve 322,323).

Pekcanitez'e göre,

"...hukukî yararın bulunmadığı tespit edilirse, hâkim bu hukukî yarar eksikliğinin tamamlanması için davacıya süre veremez. Bazı dava şartları eksikliği sonradan tamamlanabilirse de, hukukî yarar şartı eksikliği tamamlanamaz. Çünkü dava şartları dava açıldığı tarih esas alınarak belirlenir. Hukukî yararı bulunmayan davacıya "Belirsiz alacak davası açmakta hukukî yararın yok, hukukî yararın olan başka bir dava türüne göre talep sonucu belirle" denemez. Davacı belirsiz alacak davasının koşulları bulunmadığı hâlde belirsiz alacak davası açtıktan sonra bu durumun tespiti üzerine talep sonucu tam bir eda davasına dönüştürmek isterse, bu apaçık talep sonucunun arttırılmasıdır. Davacının talep sonucunun arttırılması ise davalının açık izni olmadığı takdirde yasaktır. Ancak karşı tarafın izni veya ıslah yolu ile talep sonucu arttırılabilir. Bu durumda talep sonucunun arttırılması iddianın genişletilmesi yasağına girmez denilerek kanuna aykırı biçimde bir yorum yapılamaz." (Pekcanitez, H.: Belirsiz Alacak Davasının İş Hukukunda Uygulanması, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 15, s. Özel S., 2013, s. 954-955).

Aslan/Akyol Aslan/Kiraz'a göre,

"Belirsiz alacak davasının koşulları HMK m. 107 hükmünde belirlenmiştir. Bu dava hukuki nitelik olarak bir eda davası ise de, genel eda davasına oranla istisnaî nitelikte bir dava olduğunun unutulmaması gerekir. Mahkeme belirsiz alacak davasının istisnaîlik niteliğini daima göz önünde bulundurmalıdır. Dolayısıyla mahkemeye yöneltilen her eda talebinin, belirsiz alacak davası şeklinde açılması mümkün değıldir.

Kanunda öngörülen koşullar mevcut olmadığı halde belirsiz alacak davası açılması halinde, yukarıda açıklanan gerekçelerle, mahkemenin davacıya HMK m. 119/2 hükmüne göre süre vermesi mümkün değıldir. Zira HMK m. 119/2 hükmünün uygulanabilmesi için dava dilekçesinin zorunlu unsurlarında bir eksikliğin bulunması gerekir. Oysa belirli bir alacak için belirsiz alacak davası açılan hallerde, davacı dava dilekçesinde talep sonucunu belirttiğine göre, m. 119/2 hükmünün uygulanmasını gerektiren bir eksiklikten söz edilemez.

Koşulları oluşmadığı halde belirsiz alacak davası açılan hallerde, mahkemenin m. 115/2 hükmüne göre de davacıya süre vermesi mümkün değıldir. Zira m. 115/2 hükmü, tamamlanması mümkün olan dava şartı noksanlıklarında uygulanabilecek bir hükümdür.

Belirli bir alacak için belirsiz alacak davası açılmasında hukuki yarar yoktur. Hukuki yarar davanın açıldığı ana göre tespit edilir. Dolayısıyla davanın açıldığı anda noksan olan hukuki yararın sonradan tamamlanması mümkün olmamak gerekir. Mahkemenin koşullarını taşımayan bir belirsiz alacak davasındaki hukuki yarar noksanlığını gidermesi ve davayı başka bir davaya dönüştürmesi için davacıya süre vermesi söz konusu olamaz. Mahkemenin böyle bir yola başvurusu tarafa yol göstermek (m. 36/1-a) anlamına geleceği gibi hâkimin ihsası reyde bulunması (m. 36/1-b) anlamına da gelebilir ve bu durumlar hâkimin reddi sebebi teşkil eder. Koşulları oluşmadan açılan belirsiz alacak davasının, yukarıda açıklanan gerekçelerle hâkimin davayı aydınlatma ödevi çerçevesinde tam eda davasına dönüştürülmesi de mümkün değildir. Mahkemenin davayı aydınlatma ödevini gerekçe göstererek, talebini tam eda davasına dönüştürmesi için davacıya süre vermesi söz konusu olamaz. Davacının talebi, çelişkili ya da belirsiz olmadığına göre, burada hâkimin davayı aydınlatma ödevine ilişkin hükmün (m. 31) uygulanmasını gerektiren bir durum olmayacaktır.

Koşulları oluşmadan açılmış olan bir belirsiz alacak davasının yukarıda belirtilen gerekçelerle mahkemece kendiliğinden tam eda davası olarak kabul edilmesi de mümkün olmamak gerekir. Ayrıca belirli bir alacak için açılmış olan böyle bir davaya kısmi davanın koşullarını taşımayacağı için, kısmi dava olarak da devam edilemez. Sonuç olarak, HMK m. 107 hükmünde belirtilen koşulları taşımadığı hâlde belirsiz alacak davası şeklinde dava açılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Hukuki yarar m.114 hükmüne göre dava şartı teşkil etmektedir. Dava şartı olan hukuki yararın m. 115/2 hükmüne göre mahkemece süre verilerek tamamlanması da mümkün değildir. Bu nedenle, koşulları oluşmadan belirsiz alacak davası şeklinde açılan bir davanın, dava şartı noksanlığı nedeniyle mahkemece usulden reddedilmesi gerekir" (Aslan, K./ Akyol Aslan, L./Kiraz, T. Ö: Koşulları Oluşmadan Açılan Belirsiz Alacak Davasında Mahkemece Verilecek Kararlar, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 16, s.Özel Sayı, 2014, s. 1017-1019).

Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası'na göre,

"Davanın açıldığı sırada var olmayan "hukukî yararın" dava sırasında tamamlanması, mahkemenin "hukukî yarar" eksikliğinin tamamlanmasını beklemesi söz konusu olamaz. Çünkü hukukî yarar dava şartı eksikliği ilgili tarafa belli bir süre verilerek tamamlanabilecek bir dava şartı değildir. Hukukî yararın bulunması dava şartı, sadece dava açılırken değil, nihai karar verilinceye kadar var olmalıdır. Bu dava şartı eksikliğinin mahkemece tespiti üzerine davanın usulden reddine karar verilmesi gerekir...Hâkim açılan belirsiz alacak ve tespit davalarının, kanunun aradığı şartlara uygun olarak açıldığını tespit etmesi halinde, hukukî yararın varlığını kabul ederek davayı görür; aksi hâlde dava şartı eksikliğinden davayı usulden reddeder (Arslan, R./ Yılmaz, E./Taşpınar Ayvaz, S./ Hanağası, E.: Medenî Usul Hukuku, 4. Baskı, Ankara 2018, s. 286-288).

Tanrıver'e göre,

"Koşullarının oluşmamasına, yani talep edilecek alacak tutarının, davanın açıldığı anda, tam ve kesin bir biçimde belirlenmesinin mümkün olmasına rağmen, bir dava, belirsiz alacak davası şeklinde açılmışsa, hukuki yarar, yani dava şartı yokluğundan, usulden hemen reddedilmemeli; hakim, taleple bağlı olup (HMK m.26) hukuki tavsifle bağlı bulunmadığı için (HMK m.33), ortada örtülü bir kısmi dava da mevcut değilse (HMK m. 109), bir ara kararıyla, açılan davayı, tam bir eda davası (HMK m. 105) olarak nitelendirip görmeye devam etmelidir. Çünkü, belirsiz alacak davası bağlamında, dava dilekçesinde gösterilmesi gereken asgari tutar, zaten somut

olayın koşullarına ve özelliklerine göre, tespiti mümkün olan alacak tutarı konumundadır. Dolayısıyla, anılan durumda, örtülü kısmi davanın koşulları da mevcut değilse, davacının, tam bir eda davası açtığı kabul edilmelidir. Buna karşılık, dava dilekçesinde, asgari bir tutar gösterilmiş olup; bunun, alacağın belirli bir kesimi olduğu anlaşılmakla birlikte, açılan davanın belirsiz alacak davası mı; yoksa kısmi dava mı olduğu hususunda, talep sonucu bağlamında herhangi bir açıklık yok ise (HMK m.119/I/ğ), hakim, taleple de bağlı olduğu için (HMK m. 26, I), öncelikle, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 119. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, davacı tarafa, bir haftalık kesin bir süre verip; onun beyanı doğrultusunda, açılmış olan davanın belirsiz alacak davası mı; yoksa, kısmi dava mı olduğunu saptamak zorundadır. Davacı, açmış olduğu davanın, belirsiz alacak davası olduğunu beyan etmiş ve somut olayda da belirsiz alacak davası açılabilmesi için varlığı gereken koşullar mevcutsa, bu dava, belirsiz alacak davası olarak görülmeli ve karara bağlanmalıdır. Somut olayda, belirsiz alacak davası açılabilmesi için varlığı gereken koşulların mevcut olmasına rağmen, davacı taraf, kendisine verilen bir haftalık kesin süre içerisinde, açmış olduğu davanın, kısmi dava olduğu yönünde bir beyanda bulunmuşsa, mahkeme, davayı, kısmi dava olarak kabul edip görmeli ve sonuçlandırmalıdır. Öte yandan, alacağın, belli bir kesiminin dava edildiği açık olmakla beraber, somut olayda, belirsiz alacak davasının işlerlik kazanabilmesi için varlığı gereken koşullar mevcut değil ve fakat kısmi dava açılabilmesi mümkün ise, bu durumda, mahkemece, açılmış olan dava, doğrudan bir ara kararıyla bir kısmi dava olarak nitelendirilmek suretiyle görülmeli ve karara bağlanmalıdır. Çünkü hukukumuzda, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 109. maddesinin son fıkrasının metninin son derece açıklığı karşısında, örtülü kısmi dava dahi caizdir. Koşulları mevcut ise, kısmi dava açılabilmesi için, açılan davanın, kısmi dava olduğuna ilişkin iradenin, dava dilekçesinde, açık ve kesin bir dille ortaya konulması şart değildir...." (Tanrıver, S.: Belirsiz Alacak Davası Ve Bu Bağlamda Uygulamada Yaşanan Güncel Sorunlar, Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi, Yıl 2, Sayı 2, s. 9-10).

Karaaslan'a göre,

"Belirtmek gerekir ki. İsviçre hukukunda şartları oluşmadığı halde belirsiz alacak davası açılması halinde hukuki yarar yokluğundan dava reddedilmemekte, hâkimin davacıya talebini belirlemesi için süre vermesi gerektiği kabul edilmektedir. Başka bir ifadeyle, bu durum hukuki yararlar irtibatlı olarak değerlendirilmemektedir. Kanaatimce her ne kadar HMK m. 107'nin Adalet Komisyonu Gereğesinde durum hukuki yararlar irtibatlı gösterilmiş olsa da Türk hukuku bakımından da İsviçre hukukundaki görüş geçerlidir. Şöyle ki, dava, davacının gerçekten ihtiyacı olan ve dava sonunda verilecek hükümle karşılanacak bir hukuki himayenin gerçekleşmesi için açılmış olmalıdır. Yani davacı hakkına kavuşmak için mahkemenin kararına ihtiyaç duymalıdır. Dava ile elde edilebilecek sonuca başka bir yolla ulaşmak mümkün ise kişinin o davayı açmakta hukuki yararı yoktur. Eda davası bakımından kural olarak hukuki menfaatin var olduğu kabul edilmektedir. Belirsiz alacak davası kural olarak bir eda davasıdır ve bu davayı açan kişinin talebi karşı tarafın şu an için belirlenmesi imkân dahilinde olmayan bir meblağı kendisine ödemeye mahkûm edilmesidir. Her ne kadar doktrinde ileri sürülen bir görüş belirsiz alacak davalarında özel bir hukuki yararın varlığını aramaktaysa, kanımca bu dava bakımından bulunması gereken hukuki yarar herhangi bir eda davasından farklı değildir. Burada davacının dava açmaktan başka bir yolla alacağına kavuşması mümkün değilse hukuki yararının var olduğu kabul edilmelidir. Söz konusu davanın belirsiz alacak davası olarak açılması kişinin hukuki yararının yokluğu sonucuna götürmez. Burada "alacağın miktar yahut değerinin tam ve kesin olarak belirlenmesinin davacıdan beklenememesi veya bunun imkânsız olması hali" belirsiz alacak davasının görülebilmesi için özel bir dava şartı olarak kabul

edilebilir. Bu hâlde açılan davada hukuki yarar mevcuttur ancak dava belirsiz alacak davası olarak değil, kısmi veya tam eda davası olarak görülmelidir. Bu durumda mahkemenin alacak miktarının netleştirilmesi için davacıya süre verip harcı ikmal ettirerek yargılamaya devam etmesi gerekecektir. Esasen böyle bir durumda dava değişikliği de söz konusu değildir. Çünkü davanın belirsiz alacak davası olarak nitelendirilmiş olması durumunda da davacının talebi tüm zararının tazmin edilmesidir. Nitekim belirsiz alacak davası koşullarını taşıyan bir davada derdestlik olgusu, dava dilekçesinde belirtilen asgari değerle sınırlı olarak değil, alacağın davanın başında belirlenmesi mümkün olmayan kısmı bakımından da, bir diğer ifadeyle alacağın tamamı bakımından geçerli olacaktır. Bu da böyle bir davada talep edilenin tüm alacak olduğunu göstermektedir. O halde hakim burada yapması gereken, belirsiz alacak davası koşullarını taşımayan bir davada davacının talep sonucunu netleştirerek tam olarak neyi talep ettiğini açıklığa kavuşturmak olmalıdır ki, bu da esasen aydınlatma ödevinin bir gereğidir. Belirsiz alacak davasına özgü bir hukuki yarar koşulu ihdas ederek bu koşulları taşımayan bir davanın usulden reddi gerektiğini savunmak kanaatimce zorlama bir yorumdur (Karaaslan, V.: Belirsiz Alacak Davası/Kısmi Dava-Bir Madalyonun İki Yüzü mü? Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt XIII, sayı 1, s. 230, 231).

Budak/Karademir'e göre,

"Kanunda belirsiz alacak davasının şartlarının gösterilmiş olmasına rağmen, şartları olmadan belirsiz alacak davası şeklinde açılmış olan bir davanın akıbetinin ne olacağı düzenlenmemiştir. Bu konuda uygulanması söz konusu olabilecek kanun hükümlerinin kanımızca dava dilekçesindeki eksikliklerin giderilmesiyle ilgili HMK m. 119 (1) (ğ), 2 hükümleri ile dava şartı eksiklerinin giderilmesine ilişkin HMK m.115 (2) hükmü olabilir. Her hâlde, şartları olmadan açılan belirsiz alacak davasının hemen reddedilmemesi; davacıya talebini belirli hale getirmesi için süre verilmesi gerektiği yönündeki görüşler bize göre de daha doğru görünmektedir" (Budak, A.C./ Karademir, D.: Şartları Oluşmadığı Halde Belirsiz Alacak Davası Açılırsa Hâkim Nasıl Karar Vermelidir?, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt III, Sayı 1, s. 140-141).

Akil'e göre,

"Şartları oluşmadan belirsiz alacak davasının açılması durumunda hukuki nitelendirme ile bağlı olmayan hâkim (HMK m.33) davayı reddetmemeli, davayı aydınlatma görevi (HMK m. 31) gereği davacıya süre vererek dava konusu meblağı rakamla belirlemesini sağlamalı ve davaya buna göre devam etmelidir. Davacının verilen süreye rağmen dava konusu meblağı rakamla belirlememesi durumunda ise HMK m. 119/2 uyarınca davanın açılmamış sayılmasına karar vermelidir (Akil, C.: Belirli Alacağı Belirsiz Alacak Davasına Konu Edilmesi Durumunda Mahkeme Ne Tür Bir Karar Vermelidir? Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt XIV, Sayı 2, s. 207).

IV-Usul ekonomisi:

Usul hukuku biçimsellik (şekilcilik, formalizm) üzerine kurulmuştur ve bu nedenle "şekli (biçimsel) hukuk" olarak adlandırılır. Davalarda biçimsellik tarafların yargılamanın sonucunu hesaplayabilmesi, yasa yolları ile bunu denetleyebilmesi, keyfilikten korunma, eşit davranılma gibi güvenceler sağlamakla birlikte; sıkı sıkıya şekle bağlılık olarak görülmemeli, maddi gerçeği bulmak ve adaletli karar vermek adına hakkaniyete uygun olarak değerlendirilmelidir.

Biçimselliğin bu doğrultuda yorumlanmasında usul ekonomisi ilkesi devreye girmektedir.

6100 sayılı HMK'nın 30'uncu maddesinde düzenlenen usul ekonomisi ilkesi, Anayasal dayanağı olan bir ilke olup 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 141'inci maddesinin dördüncü bendinde davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğuna açıkça işaret edilmiştir.

Türk hukuk öğretisinde dava ekonomisi olarak da anılan usul ekonomisi ilkesi, genel olarak boş yere dava açılmasını, yargılama sırasında gereksiz işlemlerin yapılmasını ve zor yöntemlerin seçilmesini önlemeye hizmet eder. Bunun yanı sıra, anılan ilke, yargılamada emekten, zamandan ve masraftan mümkün olduğu ölçüde tasarruf edilmesine yönelik bir işlevi de yerine getirir. Başka bir anlatımla, usul ekonomisi, ihlal edilen hukuk düzeninin en az giderle, en kısa sürede ve en az zorlukla gerçekleştirilmesini ve boş yere davalar açılmasının önüne geçilmesini sağlamaya yönelik bir yargılama hukuku ilkesidir (Hanağası, s. 32).

Başka bir anlatımla, usul ekonomisi, yasalarda öngörülen düzenleme çerçevesinde yargılamanın kolaylaştırılmasını, yargılamada öngörülen olağan zaman süresinin aşılmamasını ve gereksiz gider yapılmamasını amaçlar ve bunu hâkime bir görev olarak yükler (Yılmaz, E., Usul Ekonomisi, AÜHFD, 2008, s.243). Yargıtay'a göre de usul ekonomisi adaletin ucuz, çabuk ve isabetli olarak sağlanmasının temel kurallarındandır (HGK'nın 10.4.1991 tarihli ve 1991/15 E.-1991/202 K. sayılı kararı).

V-Hâkimin davayı aydınlatma ödevi:

6100 sayılı HMK'nın "Hâkimin davayı aydınlatma görevi" başlıklı 31'inci maddesine göre, "Hâkim, uyuşmazlığın aydınlatılmasının zorunlu olduğu durumlarda, maddi veya hukuki açıdan belirsiz yahut çelişkili gördüğü hususlar hakkında, taraflara açıklama yaptırabilir; soru sorabilir; delil gösterilmesini isteyebilir."

Hâkimin davayı aydınlatma ödevi olarak ifade edilen bu düzenleme ile doğru hüküm verebilmesi ve maddi gerçeğin bulunabilmesi amaçlanmıştır. Düzenlemede her ne kadar "açıklama yaptırabilir" denilmişse de, bunun, hâkimin davayı aydınlatması için bir "ödev" olduğunu kabul etmek gerekir. Çünkü davayı aydınlatma ödevi sayesinde hâkim, iddia ve savunmanın doğru ve tam olarak anlaşılmasını sağlayacak ve bu şekilde doğru olmayan bir kararın verilmesini önleyecektir (Pekcanıtez, H./ Atalay, O. / Özekes, M.: Medeni Usul Hukuku, 2011, 11. Bası, s. 248 vd).

Görüldüğü üzere, hâkimin davayı aydınlatma ödevine ilişkin 31'inci maddede, hâkimin, uyuşmazlığın aydınlatılmasının zorunlu kıldığı durumlarda, maddi veya hukuki açıdan belirsiz ya da çelişkili gördüğü konular hakkında taraflara açıklama yaptırabileceği, soru sorabileceği, kanıt gösterilmesini isteyebileceği belirtilmiştir.

Öte yandan HMK'nın 33'üncü maddesi uyarınca hâkim Türk hukukunu resen uygular. Bu nedenledir ki, dava dilekçesinde davacının talebini dayandırdığı vakıalara uygun hukuki sebepleri dava dilekçesinin zorunlu unsurları arasında sayılmamıştır. Zira davacının dayandığı vakıalara uygun hukuki sebepleri hâkim kendiliğinden bulup uygulamakla yükümlüdür.

VI. Mahkemeye erişim hakkı:

Anayasa'nın 36'ncı maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36'ncı maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur.

Anayasa'nın 36'ncı maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan davanın bir mahkeme tarafından görülebilmesi ve kişinin adil yargılanma hakkı kapsamına giren güvencelerden faydalanabilmesi için ilk olarak kişiye iddialarını ortaya koyma imkânının tanınması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlanmak mümkün olmaz (Anayasa Mahkemesinin B. No: 2013/8896, 23/2/2016 tarihli Mohammed Aynosah, kararından, § 33).

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6'ncı maddesinin (1) numaralı fıkrasının da da; "Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ...konusunda karar verecek olan,...bir mahkeme tarafından davasının ...görülmesini istemek hakkına sahiptir..." yönünde düzenleme bulunduğu görülmektedir.

Anayasa Mahkemesinin başka bir kararında da

"...Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir. Kişinin mahkemeye başvurusunu engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hale getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlâl edebilir (B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52)" şeklinde tespitlere yer verilmiştir.

Dava çeşitleri HMK 105 vd. maddelerde düzenlenmiştir.

Bir davanın hangi dava çeşidini oluşturduğu davacının talep sonucunun hangi dava türü tanımına uyduğuna göre belirlenebilir. Davacı dava dilekçesinde dava türünü inşai dava olarak yazsa bile bir miktar alacağın tahsili talebinde bulunmuş ise bu eda davası olup hâkim bu kapsamda karar vermek zorundadır. Bu nedenle eda davası açılması gerekirken inşai dava açılmasında hukuki yarar bulunmadığı gerekçesiyle davanın usulden reddine karar verilemez. Hukuki yararı belirleyen davacının gösterdiği dava türü değil, karar verilmesi istenen talep sonucudur.

Nasıl ki dava dilekçesinde hiç gösterilmemiş veya yanlış gösterilmiş olsa bile HMK 33. madde kapsamında doğru hukuki sebebi bulmak ve uygulamak hâkimin görevi ise HMK 32. madde çerçevesinde yargılamayı sevk ve idare ile dava türü tanımlarına ve talep sonucuna göre dava türünü doğru belirleyip buna göre yargılamayı sürdürüp davayı sonuçlandırmak da hâkimin görevidir. Bu konuda hâkim, davacının dilekçesinde yaptığı isimlendirmeye bağlı olmaksızın açılan davanın, eda davası, tespit davası, belirsiz alacak ve tespit davası, inşai dava, kısmi dava, terditli dava, seçimlik dava ve topluluk davası çeşitlerinden hangisi olduğunu belirleyerek yargılamayı sürdürüp davayı sonuçlandıracaktır.

Bir davadaki talep sonucu bazı kısımları itibarıyla birden fazla dava türü tanımıyla ilgili, çakışan yani benzer unsurlar içeriyor olabilir. Bu gibi durumlarda hâkim davayı aydınlatma ödevi kapsamında davacıdan açıklama isteyerek doğru dava türünü belirleyebilecektir. Tüm bu nedenlerle davacı dava dilekçesinde davanın belirsiz alacak davası olduğundan söz etmiş olsa bile belirsiz alacak davası unsurları bulunmuyorsa bu davanın açılmasında hukuki yarar olmadığından söz edilemeyecek alacağın istenmesinde hukuki yarar olduğundan mevcut unsurları itibarıyla kısmi dava açılmış olduğu kabul edilerek davacının talep sonucu hakkında karar verilebilecektir.

Yukarıdaki açıklamalar ışığında

Alacak belirli olmasına rağmen belirsiz alacak davasına konu edilmesi durumunda ne yapılması gerektiği konusuna dönecek olursak;

Şartları bulunmamasına başka bir anlatımla talep edilecek alacak miktarının davanın açıldığı anda tam ve kesin bir biçimde belirlenmesinin mümkün olmasına rağmen belirsiz alacak davası şeklinde açılan dava, hukuki yarar, yani dava şartı yokluğu nedeni ile usulden hemen reddedilmemelidir. Zira bir miktar belirtilmek sureti ile açılan belirsiz alacak davası da alacak ister belirli ister belirsiz olsun bir eda davasıdır ve eda davalarında hukuki yarar var kabul edilir. Öte yandan davacının dava açmaktan başka bir yolla alacağına kavuşması mümkün olmayıp bir mahkeme kararına muhtaç ise dava açmakta hukuki yararının bulunduğu tartışmasızdır.

Başka bir anlatımla alacağın belirli veya belirsiz olması başlangıçta var olan hukuki yararı ortadan kaldırmaz.

Bu durumda dava dilekçesinde talep edilen asgari tutar somut olayın özelliklerine göre talep edilebilecek alacak tutarı konumunda olup kısmi davanın koşulları yoksa davacının tam eda davası açtığı kabul edilmelidir.

Ancak dava dilekçesinde talep edilen asgari tutar somut olayın özelliklerine göre talep edilebilecek toplam alacak miktarı kadar değilse ve kısmî davanın koşulları da bulunmuyorsa, bu durumda mahkemece alacak miktarını netleştirmesi ve bildireceği dava değerine göre eksik harcı tamamlaması için davacıya HMK'nın 119'uncu maddesinin ikinci fıkrası uyarınca bir haftalık kesin süre verilmeli ve verilen kesin süre içinde belirtilen eksikliğin tamamlanması hâlinde davaya tam eda davası olarak devam edilmeli, aksi durumda ise davanın usulden reddine karar verilmelidir.

Buna karşılık, dava dilekçesinde asgari bir tutar gösterilmiş olup bunun, alacağın belirli bir kesimi olduğu anlaşılmakla birlikte, açılan davanın belirsiz alacak davası mı; yoksa kısmi dava mı olduğu hususunda açıklık bulunmuyorsa hâkim, taleple bağlı olduğu için (6100 sayılı HMK m. 26) öncelikle, HMK'nın 119'uncu maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, davacı tarafa bir haftalık kesin bir süre vermeli ve onun beyanı doğrultusunda açılmış olan davanın belirsiz alacak davası mı, yoksa kısmi dava mı olduğunu belirlemelidir. Bu da esasen hâkimin davayı aydınlatma ödevi kapsamındadır. Davacı verilen bir haftalık kesin süre içinde davanın belirsiz alacak davası olduğunu beyan etmiş ve belirsiz alacak davası açılabilmesi için gerekli koşullar mevcut ise, dava belirsiz alacak davası olarak görülüp sonuçlandırılmalıdır. Belirsiz alacak davası açılabilmesi için gerekli şartlar bulunmakla birlikte davacı açmış olduğu davanın kısmi dava olduğunu belirtmiş ise, bu hâlde mahkeme davayı, kısmi dava olarak kabul edip yargılamayı sürdürmelidir. Üçüncü bir ihtimal olarak davacı davasının belirsiz alacak davası olduğunu mahkemeye bildirmiş olmakla birlikte belirsiz alacak davasının koşulları bulunmuyor

ve fakat kısmi dava açılabilmesi mümkün ise, bu durumda, mahkemece, açılmış olan dava, doğrudan bir ara kararıyla bir kısmi dava olarak nitelendirilmek suretiyle görülüp karara bağlanmalıdır.

Bu açıklamalar kapsamında somut olaya bakıldığında;

Davacı vekili müvekkilinin iş sözleşmesinin haksız olarak feshedildiğini ancak alacaklarının ödenmediğini ileri sürerek, fazlaya ilişkin haklarını saklı tutmak sureti ile 1.000,00TL kıdem tazminatı, 500,00TL ihbar tazminatı talep etmiş olup davasını açıkça belirsiz alacak davası olarak nitelendirmiştir.

Davanın belirsiz alacak davası olarak açılmasına rağmen alacakların belirli olduğu sonucuna ulaşıldığından somut olayda belirsiz alacak davasının koşulları bulunmamakta ise de alacaklarının ödenmediğini iddia eden davacının, mevcut yasal düzenlemeler karşısında dava açmaktan başka bir yolla alacağına kavuşma imkânı olmayıp, bir mahkeme kararına ihtiyaç bulunması karşısında eldeki davayı açmakta hukuki yararının bulunmadığını söylemek mümkün değildir.

Başka bir anlatımla alacağı olduğunu iddia eden davacının alacağının tahsili amacı ile ister kısmi, ister tam eda veya belirsiz alacak davası açmasında her zaman hukuki yararı vardır. Zira davacı davalıdan olan alacağını istemektedir.

Öyle ise, alacağın tartışmasız veya belirli olması hâlinde kısmi dava açılmayacağına ilişkin 6100 sayılı HMK'nın 109'uncu maddesinin ikinci fıkrasının yürürlükten kaldırılmış olmasından dolayı belirli alacaklar için de artık kısmi dava açılması mümkün hâle geldiğine ve davacının alacaklarının bir kısmını dava ettiğinin dava dilekçesi içeriğinden anlaşılmasına başka bir anlatımla davanın kısmi dava olarak görülmesi için gerekli koşulların somut olayda bulunmasına göre, mahkemece dava hukuki yarar yokluğundan reddedilmeyerek bir ara kararı ile kısmi dava olarak görülüp sonuçlandırılmalıdır.

Bu yöndeki kabulün Anayasa'nın 141'inci ve 6100 sayılı HMK'nın 30'uncu maddelerinde düzenlenen davaların en az giderle ve mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını öngören "usul ekonomisi" ilkesine de uygun olacağı, Anayasa ve uluslararası sözleşmelerle güvence altına alınan hak arama özgürlüğüne ve mahkemeye erişim hakkına da hizmet edeceği açıktır.

Hukuk Genel Kurulundaki görüşmeler sırasında belirsiz alacak davası açılması için gereken hukuki yarar dava şartının dava açıldığı sırada mevcut olması gerektiği, bu dava şartının sonradan tamamlanmasının mümkün olmadığı, yerleşik içtihatlarda eda davası açılması gerekirken, tespit davası açılması durumunda davanın hukuki yarar yokluğundan reddi gerektiğinin kabul edildiği, aynı hâlin burada da geçerli olduğu, dava açılırken mevcut olmayan hukuki yararın hâkim tarafından süre verilerek davanın türü değiştirilmek sureti ile giderilemeyeceği, bu nedenle belirli alacakların belirsiz alacak davasına konu edildiği eldeki davanın hukuki yarar yokluğundan usulden reddi gerektiği, Özel Daire bozma kararının yerinde olduğu, direnme kararının doğru olmadığı görüşü ileri sürülmüş ise de, Kurul çoğunluğu tarafından bu görüş benimsenmemiştir.

Hâl böyle olunca mahkemenin direnme kararı yerindedir.

Ne var ki, Özel Dairece bozma nedenine göre davanın esasına yönelik diğer temyiz itirazları incelenmediğinden, bu yönde inceleme yapılmak üzere dosyanın Özel Daireye gönderilmesi gerekir.

S O N U Ç: Yukarıda açıklanan nedenlerle direnme uygun bulunduğundan davalı vekilinin işin esasına ilişkin diğer temyiz itirazlarının incelenmesi için dosyanın 22. HUKUK DAİRESİNE GÖNDERİLMESİNE, karar düzeltme yolu kapalı olmak üzere 16.05.2019 tarihinde oy çokluğuyla kesin olarak karar verildi.

KARŞI OY

Hukuk Genel Kurulu önüne gelen uyuşmazlık, hukuki yarar dava şartının sonradan tamamlanabilir bir dava şartı olup olmadığı noktasındadır.

Alacağın miktarının açıkça belirli olduğu, taraflarca kolayca belirlenebilir olduğu durumlarda ne kısmi dava ne de belirsiz alacak veya tespit davası açılmasında hukuki yarar bulunduğu söz edilemez. Belirsiz alacak davasının şartlarından ilki, alacağın miktarının belirlenmesinin imkânsız olması veya bunun davacıdan beklenememesidir. Dava şartları kamu düzenine ilişkindir. Mahkeme dava şartlarını kendiliğinden araştırır. Dava şartları davanın esasına girilmesine engel olan dava engellerindendir. Mahkeme, dava şartı eksikliğini tespit etmesi hâlinde davanın esasına girmeksizin davayı usulden reddeder. Türk hukukunda miktarı veya değeri belirlenebilen alacaklar için belirsiz alacak davası açıldığında, davacının hukuki yararının olmadığı kabul edilmektedir.

Bazı dava şartı eksikliği sonradan tamamlanabilirse de, hukukî yarar şartı eksikliği tamamlanamaz (Hanağası, Emel, Davada Menfaat, Ankara 2009, s. 323; Si mil, s. 234.). Çünkü dava şartları dava açıldığı tarih esas alınarak belirlenir. Hukuki yararı bulunmayan davacıya “Belirsiz alacak davası açmakta hukuki yararın yok, hukuki yararın olan başka bir dava türüne göre talep sonucunu belirle” denemez.

Hukukî yarar davanın açıldığı tarihte var olmalıdır. Aksi takdirde mahkemenin, hukukî yararın bulunmaması sebebiyle davanın usulden reddine karar vermesi gerekir. Bütün dava şartı eksikliklerinde mutlaka süre verilerek eksik olan dava şartının giderilmesi mümkün değildir. Örneğin, dava şartı olmasına rağmen mahkemenin görevsiz olması, yargı yoluna aykırılık ya da kesin hüküm hâlinde nasıl süre verilerek eksikliğin tamamlanması söz konusu değilse, hukuki yarar yokluğunda da aynı sonuca varmak gerekir. Diğer bir ifadeyle hukuki yarar eksikliği giderilebilecek bir dava şartı olmadığı için, mahkemenin bu eksikliği gidermesi için davacıya süre vermesi söz konusu olamaz (Pekcamtez/Simil. Prof. Dr. Turhan Esener’e Armağan 2016 S.301).

Yargıtay, istikrar bulmuş olan kararlarında tespit davası açmakta hukuki yararı bulunmayan davacıya, davasını eda davasına dönüştürme imkânı vermeden tespit davasının usulden reddine karar verilmesi gerektiğini kabul etmektedir. Hukuki yararın tamamlanabilir bir dava şartı olduğu kabul edilirse artık "eda davası açılacak hallerde tespit davası açılmasında hukuki yarar yoktur davanın usulden reddi gerekir" içtihadı tarihe karışacaktır, artık 106. maddede belirtilen "güncel hukuki yarar" şartının da hiç bir önemi kalmayacaktır. Bugüne kadar, bir davayı başka bir davaya dönüştürmek için süre verilmesi yargı kararlarında benimsenmemiştir. Bunun tipik örneği, eda davası açılacak durumlarda tespit davası açılması hâlinde davanın

reddidir. Unutmamak gerekir ki, belirsiz alacak davası farklı özel bir dava türüdür; onu başka bir davaya dönüştürecek süre vermek yukarıda söylenenleri de gözden geçirmek anlamına gelir.

Tespit davası bakımından kabul edilen bu sonucun belirsiz alacak davası bakımından da kabulü zorunludur. Diğer bir ifadeyle belirlenebilen alacakların belirsiz alacak davasına konu edilmesinde hukuki yarar bulunmadığı için, mahkeme, belirlenebilen alacak için belirsiz alacak davası açıldığında süre vermeksizin davayı usulden reddetmelidir.

Davacıya süre vererek hukuki yararı olan bir başka dava açılmasına izin vermek talep sonucunu değiştirmesine izin vermektir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda hâkime iddianın genişletilmesi ya da değiştirilmesi hakkında izin verme yetkisi tanınmamıştır (m. 141). İddianın genişletilmesi veya değiştirilmesi, kural olarak davalı tarafın açık rızası veya ıslah olmaksızın mümkün değildir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 115. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen eksikliği tamamlanabilen dava şartlarının hiçbirinde, eksiklik giderilince davanın genişletilmesi veya değiştirilmesi sonucu ortaya çıkmamaktadır. Diğer bir ifadeyle buradaki düzenlemede hâkime dava şartı eksikliğini giderirken, kanunun diğer maddelerinde yer alan yasak hallerini görmezden gelme imkânı tanımamıştır. Örneğin, eksik olan vekâletnamenin mahkemeye sunulması veya dava ehliyetinin tamamlanmasında davacı talep sonucunu değiştirmemektedir. Gider avansına veya teminata ilişkin eksiklik giderilince de iddianın genişletilmesi veya değiştirilmesi söz konusu olmamaktadır (Pekcamtez/Simile. S.304).

Belirsiz alacak davası koşulları bulunmadığı hâlde açılan davada, hukuki yararın sonradan tamamlanacak dava şartlarından olduğu görüşüne göre davacıya davasını kısmi davaya veya tam eda davasına dönüştürmesi için 6100 sayılı ...m. 115/2'ye göre bir haftalık kesin süre verilecek ve böylece davacı talep sonucunu değiştirebilecektir. Bu ise iddiayı değiştirme veya genişletme yasağının açık ihlalidir. Bu görüşe katılmak mümkün değildir. Gerçekten bu görüşe göre herkes her türlü davayı belirsiz alacak davası olarak açabilecek, şartları yoksa, hâkim tarafından verilecek sürede davanın türü değiştirilebilecektir. Oysa ...m. 119 dikkate alındığında, hâkim ancak dilekçedeki eksiklikleri tamamlattırabilir. Dava dilekçesinde açıkça belirsiz alacak davası açıldığı belirtilmişse, bu açıdan dava dilekçesinde eksiklik bulunduğu söylenemeyecektir. Belirtmek gerekir ki, ...115/2 ve 119. maddelerine göre hâkim eksiklikleri tamamlattırabilir. Ancak yanlış olanı doğruya çevirtemez; eksikliği tamamlayamaz, yol gösteremez. Hâkimin böyle bir yetkisi yoktur. Bu tasarruf ilkesine de, taraflarca getirilme ilkesine de tamamen aykırıdır. Bu nedenle hakim davacıya "yanlış dava açtın, sana süre veriyorum, talep sonucunu doğru dava için düzelt" diyemez. Aksi hâlde tarafa yol göstermiş olur ki, bu durum hâkimin tarafsızlığına hâle getirir. Yanlış dava açılmakla artık karşı tarafın hak alanına giren, lehine bir durum oluşmuştur. Yanlış dava açan sonuçlarına katlanmalıdır. Dava şartı yokluğu sebebiyle dava usulden reddedilmelidir.

Şartları bulunmadığı hâlde açılan belirsiz alacak davasının usulden reddedilmesi durumunda davalı vekalet ücretine hak kazanacaktır. Hâkimin davacıya süre vererek hukuki yararı olan başka bir davaya dönüştürmesine izin vermesi davalının hak ettiği vekalet ücretini ortadan kaldıracaktır.

Usul ekonomisi, mevcut kanun hükümlerine açıkça aykırı biçimde yorum yapmayı mümkün kılmaz. Usul ekonomisi diğer ilkeler ve mevcut kanun hükümleri dikkate alınarak düşünülebilir.

Hukuk Genel Kurulu'nun 11.03.2015 tarih ve 2012/19-1465 E. 2015/1002 K. sayılı kararına

göre "...mahkeme, dava şartlarından birinin bulunmadığını tespit edince, davanın esası hakkında inceleme yapamaz; davayı dava şartı yokluğundan (usulden) reddetmekle yükümlüdür".

Dava şartlarının bulunup bulunmadığı davada hakim tarafından kendiliğinden (resen) gözetilir; taraflar bir dava şartının noksan olduğu davanın görülmesine (esastan karara bağlanmasına) muvafakat etseler bile, hakim davayı usulden reddetmekle yükümlüdür..."

Hukuk Genel Kurulunun 12.02.2014 tarih 2013/14-385 E. ve 2014/100 K. sayılı kararında da belirtildiği üzere "...Davacının dava açmaktaki yararı, hukuki olmalıdır; ideal veya ekonomik yarar yalnız başına yeterli değildir.

Hukuki yarar dava açıldığı anda var olmalıdır; ilerideki bir yarar yeterli değildir. Bu nedenle, muaccel olmayan alacak için dava açılmaz; açılırsa, dava hukuki yarar yokluğundan (usulden) reddedilir. Fakat bu durum, alacağın muaccel hale gelmesinden sonra yeniden dava edilmesine engel değildir.

Dava şartları, dava açılmasından hükmün verilmesine kadar var olmalıdır. Davanın açıldığı anda var olan bir dava şartı (mesela hukuki yarar) sonradan ortadan kalkarsa, o zaman dava esastan değil, dava şartı yokluğundan (usulden) reddedilecektir..."

Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 20.05.2014 gün ve 2013/11989 Esas, 2014/13508 karar sayılı kararında "... şartları bulunmadığı halde dava dilekçesinde davanın belirsiz alacak davası olarak açıldığı durumda davacıya herhangi bir süre verilmeden hukuki yarar yokluğundan davanın reddi yoluna gidilmelidir. Çünkü, alacağın belirlenebilmesi mümkün iken, böyle bir davanın açılmasına Kanun izin vermemiştir. Böyle bir durumda, belirsiz alacak davası açmakta hukuki yarar yokluğundan dava reddedilmeli, ek bir süre verilmemelidir. Zira, burada talep açıktır, bu sebeple 6100 sayılı Kanunun 119/1-ğ maddesinin uygulanarak süre verilmesi mümkün değildir; aslında açılmaması gerektiği hâlde belirsiz alacak davası açılmış olduğundan, bu konudaki eksiklik de süre verilerek tamamlanamayacağından, dava hukuki yarar yokluğundan reddedilmelidir. Buradaki hukuki yarar değildir. Aksinin kabulü, aslında açık olan talep sonucunun süre verilerek davacı tarafından değiştirilmesi ve bulunmayan hukuki yararın sağlanması için davacıya ek imkan sağlanması anlamına gelecektir ki, buna usûl bakımından imkan yoktur, böyle bir durum taraflar arasındaki eşitlik ilkesine de aykırı olacaktır (H. Pekcamtez/0. Atalay/M. Özkes, Medeni Usul Hukuku, 14. Bası, Ankara 2013, s. 454). Eğer talep, davacı tarafından belirsiz alacak davası şeklinde açıklanmış olmakla birlikte, gerçekte belirsiz alacak davası şartlarını taşımıyorsa, o zaman yukarıdaki şekilde hareket edilmeli, hukuki yarar yokluğundan dava reddedilmelidir." gerekçesiyle mahkeme kararını bozmuş olup, kararın temyizi üzerine Hukuk Genel Kurulunca 07.03.2018 gün ve 2014/22-2350 Esas, 2018/439 karar sayılı ilam ile ... "İlk olarak dava şartları ve dava şartlarından olan hukuki yarar kavramı üzerinde kısaca durulmasında yarar bulunmaktadır. Dava şartları 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 114-115'inci maddelerinde düzenlenmiş olup davanın esası hakkında yargılama yapılabilmesi için varlığı veya yokluğu gerekli olan hâllerdir. Dava şartlarından biri olmadan açılan dava da, açılmış (var) sayılır, yani derdesttir. Ancak mahkeme, dava şartlarından birinin bulunmadığını tespit edince, kural olarak davanın esası hakkında inceleme yapamaz; davayı (kural olarak) dava şartı yokluğundan (usulden) reddetmekle yükümlüdür (m. 115/2, c.1; istisna m. 115/2, c.1 ve c.2) (Kuru, B.: Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Legal Yayınevi, 1. Baskı, İstanbul 2015, s.120). 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri

Kanununun 114'üncü maddesinin birinci fıkrasının (h) bendine göre davacının dava açmakta hukuki yararının bulunması bir dava şartıdır. Maddenin gerekçesinde; "Burada sözü edilen hukuki yarardan maksat, davacının sübjektif hakkına hukuki koruma sağlanması hususunda mahkemeye başvurmada hali hazırda hukuken korunmaya değer bir yararın bulunmasıdır. Bir başka ifadeyle, davacı hakkına kavuşmak için, hâli hazırda mahkeme kararına muhtaç konumda değilse onun hukuki yararının bulunduğundan söz etmek mümkün değildir." şeklinde açıklanmıştır. Davacının dava açmaktaki yararının hukuki, korunmaya değer, güncel ve dava açıldığı anda var olması gerekmektedir. Belirsiz alacak davası yönünden konu değerlendirildiğinde, belirsiz alacak davasının koşulları bulunmadığı hâlde bu tür davanın açılması durumunda, davanın açılmasında hukuki yararın bulunmadığı kabul edilmeli ancak hâkim bu hukuki yarar eksikliğinin tamamlanması için davacıya süre vermemelidir. Bazı dava şartı eksikliği sonradan tamamlanabilirse de, hukuki yarar şartı eksikliği tamamlanamaz. Çünkü açıklandığı üzere dava şartları dava açıldığı tarih esas alınarak belirlenir (Pekcanitez, ...e, s.954)" gerekçesiyle Yüksek Özel Daire bozma kararına mahkemece uyulması gerektiği belirtilerek Hukuk Genel Kurulunca da hukuki yarar dava şartının sonradan tamamlanamayacak dava şartı olduğu kabul edilmiştir.

Hukuk Genel Kurulunun 18.04.2018 tarih 2015/22-497 Esas, 2018/781 Karar sayılı ilamı ile Hukuk Genel Kurulunun 28.03.2018 gün 2015/22-175 Esas ve 2018/558 Karar sayılı ilamı da aynı doğrultuda olup Hukuk Genel Kurulunun bu yönde birçok istikrarlı kararları mevcuttur.

Yine Hukuk Genel Kurulunun 02.11.2016 gün 2015/22-1078 Esas ve 2016/1010 Karar sayılı ve Hukuk Genel Kurulunun 17.06.2015 gün 2015/22-1052 Esas ve 2015/1612 Karar sayılı ilamlarında da, davacı vekilinin talebinin açıkça belirsiz alacak davası olduğu hâlde mahkemece davanın kısmi dava olarak kabul edilerek karar verilmesinin doğru olmadığı belirtilmiştir.

26

Hukuk Genel Kurulu 25.12.2013 tarih ve 2013/10-436 E. 2013/1748 sayılı kararı ile davacının tespit davası açmasında hukuki yararı bulunmadığına karar vermiştir. Kararda belirtildiği üzere "...Davacının tespit davası ile istediği hukuki koruma diğer dava çeşitlerinden birisi ile sağlanabiliyorsa, o zaman davacının tespit davası açmakta hukuki yararı yoktur. Bu şartların bulunmaması halinde tespit davası dinlenmez, davanın usulden (dava şartı yokluğundan) reddi gerekir". Aynı kararda "...Davacı eda davası açmış olsa idi, eda davası sonunda verilecek hükmün tespite ilişkin bölümü ile bu dava sonucunda verilecek tespit hükmünün aynı olacağı, kesin hüküm etkisi bakımından da hiçbir fark bulunmayacağı açık olup, dava dilekçesindeki istem sonucunun, açılacak eda davası ile elde edilmesi mümkün olduğundan, davacının bu tespit davasını açmada hukukî yararı bulunmamaktadır..."

Hukuk Genel Kurulu'nun 19.06.2013 tarih ve 2013/22-1712 E. 2013/865 K. sayılı kararında da aynı şekilde "... iş ilişkisinden kaynaklanan üç aylık ödenmeyen ücret alacaklarının ödenmesi istemiyle dava (eda davası) açma olanağı varken, tespit davası açmakta hukuki yararı bulunmadığının kabulü gerekir..." denilmiştir.

Hukuk Genel Kurulunun 2015/22-497 Esas - 2018/781 karar sayılı, 2015/22-175 Esas - 2015/558 karar sayılı kararlarında da dava konusu kıdem ve ihbar tazminatlarıyla yıllık izin ücreti alacaklarının belirlenebilir nitelikte olduğu ve hukuki yarar yokluğu sebebiyle davanın usulden reddine karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Hukuki güvenlik ilkesi üzerinde de kısaca durmak yerinde olacaktır.

Anayasa Mahkemesi, yargı organlarının, özellikle de yüksek yargı organlarının, önceki içtihatlarından tamamen farklı, onunla çelişen ve ters düşen (bu konuda da haklı ve makul bir gerekçesi olmayan) sürpriz kararlarının hukukî güvenlik ilkesine aykırı olduğunu ve temel hak ihlali sayılacağını belirtmektedir.

Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36'ncı maddesinin birinci fıkrasında, "Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir." hükmü; Anayasa'nın 138'inci maddesinin dördüncü fıkrasında ise, "Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez." hükmü bulunmaktadır.

Hukuki güvenlik ile belirlilik ilkeleri, hukuk devletinin ön koşullarındandır. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi, hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde Devlete güven duyabilmesini, Devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuyla yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir.

Hukuki güvenlik ilkesi "öngörülebilirliği" sağlayan işleviyle hukuk devletinin ayrılmaz bir parçası olarak, bireylere hem devlet hem de toplumun diğer üyeleri karşısında "ilkesel", "kurumsal" ve "işlevsel" güvenceleri birlikte sağlar.

Anayasa Mahkemesinin bir kararında "... Hukuki güvenlik ile belirlilik ilkeleri, hukuk devletinin ön koşullarındandır. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi, hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuyla yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir (AYM, E.2013/39, K.2013/65, K.T. 22.05.2013).

Özellikle yüksek yargı organlarının aynı ve benzer konularda verdiği kararlarda tutarlılık olmalıdır. Birbirini tutmayan, çelişkili, makul bir sebep olmadan aynı durumlarda verilen farklı kararlar hukukî güvenliği bozar, toplumun sisteme olan güvenini sarsar, hukuki belirsizlik oluşturur. Bu ise hukuk devleti ile bağdaşan bir durum değildir. Ayrıca temel hak ihlalidir.

Somut olayda davacı, dava dilekçesinde davalı iş yerinde 26.07.2006 - 15.03.2013 tarihleri arasında asgari ücretle çalıştığını iddia ederek ve davasını belirsiz alacak davası olarak açtığını da belirterek kıdem ve ihbar tazminatı taleplerini dava etmiştir. Dava konusu taleplerin belirlenebilir alacaklar olduğu Hukuk Genel Kurulunun da kabulündedir. Davacının belirlenebilir alacaklarını belirsiz alacak dava türünde açtığı kabul edilmiştir. Davacının belirlenebilir alacaklarını belirsiz alacak davası olarak açmış olması hâlinde, başlangıçta var olmayan hukuki yarar dava şartının sonradan tamamlanabileceğine karar verilmiş olup yukarıda ayrıntılı olarak açıklanan nedenlerle hukuki yarar dava şartı sonradan tamamlanamayacak dava şartlarından olduğundan saygıdeğer çoğunluğun görüşüne katılmamaktayız.